

ФОРУМ ІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

УДК 316/159.942

DOI: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi46\(49\).173](https://doi.org/10.33120/ssj.vi46(49).173)

Губеладзе Ірина Гурамівна

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник

лабораторії психології мас та спільнот,

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,

м. Київ, Україна

ORCID ID *0000-0001-8023-6408*

irynagubeladze@gmail.com

СОЦІАЛЬНІ ПРАКТИКИ ВОЛОДІННЯ ЯК ПРОСТІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЧУТТЯ ВЛАСНОСТІ

У статті розглядаються соціальні практики, що виникають і функціонують на основі прояву почуття власності в різних сферах, серед яких фінансова сфера, територія, матеріальні речі, соціальні контакти, інформаційний простір, тіло, часовий режим, життєдіяльність організації, цінності, ідеї, думки, громадянська сфера. Метою дослідження є визначення та обґрунтування соціальних практик володіння, завдяки яким можлива реалізація почуття власності. Під соціальними практиками володіння розуміються унормовані, структуровані соціальні дії, в яких особа проявляє себе як власник і реалізує своє почуття власності. За результатами проведення фокус-груп було визначено найтипівіші соціальні практики як економічного, так і неекономічного характеру, які у своїй основі мають прояв почуття власності. За допомогою експертного опитування серед запропонованого переліку практик визначено ті, які найбільшою мірою відповідають критеріям соціальних практик володіння: розподіл і планування витрат; персоналізація і маркування своєї території; купівля/продаж речей; спілкування з близькими людьми, рідними і друзями; викладання фото, інформації про себе в інформаційному просторі; догляд за собою і своїм тілом; планування свого часу, розпорядку дня; виконання посадових обов'язків; створення інтелектуального або творчого продукту; участь у справах місцевої громади. Актуалізація реалізації почуття власності в соціальних практиках можлива завдяки посиленню контролю над об'єктом власності через глибше його пізнання та самоінвестування своїх сил, знань, зусиль в об'єкт власності. Реалізація почуття власності залежить від змісту як економічних, так і неекономічних соціальних практик, соціальної цінності власності, соціально-культурних традицій співпраці та конкуренції у взаємодії, особливостей міжособової взаємодії щодо привласнення. Перспективи подальших досліджень пов'язуються з моделюванням соціальних практик, що виникають на основі почуття власності, та емпіричним вивченням особливостей їх функціонування.

Ключові слова: соціальні практики; почуття власності як соціально-психологічний феномен; психологічна власність; соціальні практики володіння.

SOCIAL PRACTICES OF POSSESSION AS A SPACE FOR SENSE OF OWNERSHIP IMPLEMENTATION

Iryna H. Hubeladze

Postdoctoral Researcher, Ph.D. in Psychology, Senior Researcher Associate,
Laboratory of Masses and Communities,
Institute for Social and Political Psychology, NAES of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8023-6408
irythagubeladze@gmail.com

The paper deals with the social practices that create and function on the basis of a sense of ownership in various human spheres: financial sphere, territory, material things, social contacts, informational space, body, time, organizational space, values, ideas, thoughts, civil sphere. The purpose of the articles is to identify and disseminate social management practices that can realize a sense of ownership. Social practices of possession are understood as normalized, structured social actions in which a person manifests themselves as the owner and realizes their sense of ownership. According to the results of the focus groups, the most popular social practices of both economic and non-economic nature were identified, which should show a sense of ownership in their base. With the help of an expert description, among the proposed list of practices, those that are most responsible for the protection of social management practices were identified: allocation and planning of costs; personalization and marking of the territory; buying / selling things; communication with close people, relatives and friends; uploading photos, information about yourself in the information space; taking care of yourself and your body; planning your time, the order of the day; performance of official duties; creation of an intellectual or creative product; participation in the affairs of the local community. The actualization of the sense of ownership realization in social practices is possible through the strengthening of control over the object of property, through deeper knowledge and self-investment of their forces, knowledge, efforts on the object of possession. Sense of ownership realization depending on the content of both economic and non-economic social practices, the social value of possession, socio-cultural traditions of employees, and competition in interaction, features of interpersonal interaction with privacy. Perspectives for further research are in the modeling of social practices based on a sense of ownership functioning and in the empirical study of the peculiarities of their functioning.

Keywords: social practices; sense of ownership as a socio-psychological phenomenon; psychological ownership; social practices of possession.

Постановка проблеми. Власність, зокрема і в її соціально-психологічному аспекті, відіграє вагомую роль у житті як особи, так і спільноти, будь-якої соціальної групи чи суспільства загалом з огляду на ті впливи, які породжує переживання почуття власності в соціальних стосунках і взаємодії. Власність як соціально-психологічне явище має дуальну природу – з одного боку, виявляючись через соціокультурний контекст, з другого боку – відтворюючи і продукуючи його. Власність, почуття власності, мотивація привласнення зумовлюють різні соціальні дії осіб і необхідність співвіднесення їх з іншими, із спільним соціальним контекстом та нормами. Тож актуальність дослідження полягає у визначенні тих соціальних практик, які здійснює особа, спираючись на своє почуття власності, у різних сферах життєдіяльності. Ці практики визначають спосіб мислення і дії відповідно до певних індикаторів, наприклад: “моє” – “не моє”, “для нас” – “не для нас”. Як стверджує П. Бурдье (1998), саме соціальні практики дають змогу нам як соціальним суб’єктам перевіряти свої поведінкові акти на відповідність сталим уявленням про навколишню дійсність за критеріями доступності/недоступності, належності/неналежності. Оскільки соціальні практики сприяють усвідомленню особистістю власної неперервності, дають їй змогу гнучко реагувати на соціальні зміни, рухатися назустріч новому досвіду, сприяють пошуку оновлених ідентичностей (Титаренко, 2014, с. 11), постає необхідність з’ясувати, яким же

чином соціум визначає формування почуття власності особи та його реалізацію в соціальних практиках володіння і як реалізація почуття власності в певних соціальних практиках трансформує соціальну реальність. Бо саме в практиках, через практики і завдяки практикам ми змінюємося, спілкуємося, набуваємо і передаємо досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що соціальні практики як об'єкт наукових пошуків уже досить довго перебувають у фокусі уваги дослідників, особливо соціологів, філософів, психологів (П. Бурдье, В. Волков, Н. Коваліско, О. Кочубейник, К. Настояща, Т. Титаренко, О. Хархордін, К. Черемних, С. Яремчук та ін.). Науковці розглядають різні їхні типології залежно від спрямування і тематики дослідження. Найбільш близьким поняттям до соціальних практик володіння є соціальні практики споживання (Я. Зоська, Н. Коваліско, В. Тарасенко), які визначають як діяльність, спрямовану безпосередньо на одержання і споживання товарів, послуг чи інформації та розпоряджання ними. Автор теорії психологічної власності Джон П'єрс та його послідовники активно розробляють теорію в межах організаційної психології (Pierce, Kostova, & Dirks, 2002); поступово з'являються напрацювання, присвячені становленню громадянського суспільства на основі розвитку почуття власності щодо власної держави.

Однак бракує системного підходу до аналізу реалізації означеного феномену в різних сферах життєдіяльності людини, а отже, у різноманітті її соціальних практик. У сучасній соціально-психологічній науці поза увагою дослідників досі залишаються соціальні практики володіння, що виникають і реалізуються на основі почуття власності. Теоретичні та емпіричні розвідки в цьому напрямі дали б змогу побудувати моделі реалізації почуття власності в соціальних практиках, з'ясувати особливості їх функціонування та чинники актуалізації/деактуалізації.

Метою статті є визначення, обґрунтування та розкриття сутності соціальних практик володіння, які уможливають реалізацію почуття власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній соціальній теорії під практиками розуміють звичні, рутинні соціальні дії, засновані на колективному досвіді суб'єктів, які мають певні атрибуції (Настояща, 2018, с. 61). Практики є безпосередньо зрозумілими й передбачуваними, вони сприймаються як щось природне, а тому їх важко відрефлексувати. Як стверджує А. [Reckwitz](#) (2002), соціальне існує не в головах людей, не в дискурсі і не в інтерсуб'єктній взаємодії, а в рутинізованих способах поведінки, тобто у практиках (р. 247). Соціальні практики здійснюються завжди у взаємодії з іншими. Але не з тими, кому ми себе протиставляємо, а з тими, з ким ми поділяємо власну повсякденність.

Соціальні практики мають чітку структуру – зовнішню і внутрішню будову, зміст та форму. Практики завжди є соціокультурними і фоновими, латентними – і не тому, що вони приховані, а тому що вони настільки очевидні, що ми їх не помічаємо, як не помічаємо і буденну повсякденність, оскільки зосереджені переважно на стратегічних питаннях, власних емоціях і думках. Практику часто можна сплутати зі звичкою, оскільки і те, і друге є традиційною дією. Однак звичка є здебільшого індивідуальною, особистісною, унікальною, персоналізованою, а соціальна практика – загальнопоширена, масова.

Соціальну практику можна розглядати і як соціальну дію, і як конструкт свідомості, і як елемент культури. Дослідники соціальних практик (Настояща, 2018; Титаренко, Кочубейник, & Черемних, 2014; Яремчук, 2017) пропонують такі критерії для їх визначення: *неусвідомлюваність*, *рутинність*, *фоновість* (забезпечує мимовільне функціонування особи в соціумі, тим самим культурно вбудовує її в цей соціум, робить особою його частиною); *повторюваність*, *відтворюваність* (кожну практику особа повторює у своєму житті безліч разів); *автоматичність* (формується завдяки повторюваності); *культурозумовленість* (їхня природа відповідає системі культури, окреслює соціальні практики як культурний елемент, певний культурний код належності до певної субкультури); *тілесність* (біологічна репрезентація соціальних практик за допомогою тіла); *рухливість* (яким чином відбувається ця практика, які дії, у якій послідовності робить той, хто здійснює практику); *процесуальність* (схильність до самозмін); *вимірюваність* (придатна для обчислень і

підрахунків); *правилорозумовленість, нормативність, конвенційність* (прив'язка до виконання певного узгодженого алгоритму, правила, виробленого тією чи іншою спільнотою); *спільність, колективність* (звичні, регулярні для певних спільнот) (Настояща, 2018; Титаренко, Кочубейник, & Черемних, 2014; Яремчук, 2017). Зважаючи на множинність спільнот, яка може бути безкінечною і продукувати множинність реальностей, кожна з них виробляє свої правила для своїх практик (Щюц, 2003). Внутрішньо вони зумовлюються габітусом, а зовнішньо – соціальною структурою. Означені характеристики є загальними для практик незалежно від того, з якої позиції їх розглядають і до якого типу відносять. Саме вони визначають практику як практику, відрізняючи її від інших елементів культурної системи (Настояща, 2018, с. 58). Вони забезпечують континуальність, поступальність, еволюційність конструювання особистістю себе і свого життя. Практикування, ідентифікування та автономізація неможливі без постійної двосторонньої взаємодії і комунікації із соціумом, найближчим оточенням, культурним і природним простором, із власним минулим і майбутнім, що забезпечує взаємопроникнення соціального та індивідуального (Титаренко, 2014, с. 15).

З огляду на багатогранність і широку палітру соціальних практик постає потреба в їх систематизації і типологізації. Однак і досі ці спроби не привели до вироблення єдиної чіткої системи. Типологізація практик може здійснюватися на різній основі, зокрема і за сферами практикування, що є горизонтальною типологією (Настояща, 2017, с. 173). Частіше дослідники створюють свою типологію, залежно від цілей власного дослідження.

Об'єктивною основою типологізації соціально-психологічних практик може бути зміст її аспектів та основ. Наприклад, досліджують релігійні соціальні практики (О. Козловський), практики успіху (С. Карпенко), практики життєконструювання (Т. Титаренко, О. Кочубейник, К. Черемних), практики споживання (В. Тарасенко), практики як маркер стилю споживання (Н. Коваліско), комунікативні практики (Н. Луман). Відповідно, можуть бути визначені та проінтерпретовані практики володіння як видові щодо загалом соціальних практик. Тобто *соціальні практики володіння* – це унормовані, структуровані зразки поведінки, соціальні дії, в яких особа проявляє себе як власник і реалізує своє почуття власності.

Так, говорячи про соціальні практики володіння, ми спираємося на визначення феномену почуття власності та основні сфери його реалізації. *Почуття власності* як соціально-психологічний феномен ми розуміємо як суб'єктивне емоційне переживання людини щодо належності їй певних об'єктів власності, що відображає зміст та значення, яке мають для неї реальні або абстрактні, конкретні або узагальнені об'єкти власності, тобто все те, що можна назвати своїм (Губеладзе, 2019).

Таке емоційне переживання людини щодо різних об'єктів власності, що виникає в процесі її відносин з навколишнім світом, формується і проявляється під час взаємодії із соціумом, через соціальні практики і завдяки їм. У ньому відбиваються значення об'єктів власності, стосунків з іншими людьми навколо власності, потреби і мотиви психологічного привласнення. Почуття власності як конструкт самосвідомості особи, що реалізується в соціальних практиках та виступає водночас чинником і результатом (наслідком) міжособової взаємодії, є багатовимірним утворенням, специфіка якого визначається організацією його складових і гетерогенністю його проявів.

Почуття власності формується, розвивається і функціонує через соціальні інститути, соціальну символіку, деякі традиції і соціальні практики. Як емоційний стан, почуття власності розвивається і, хоча і має свої біологічно детерміновані підстави, є продуктом життя людини в суспільстві, її спілкування і виховання. Завдяки йому виявляється стійке ставлення людини з її настановленнями і переконаннями до об'єктів власності, самої себе, інших людей і суспільних подій. Воно вибудовується на основі і в результаті взаємодії людей, їхньої боротьби за досягнення суспільно важливої мети. Почуття власності як соціально-психологічний феномен сформувалось у суспільно-історичному житті людей, у процесі їхнього спілкування, і його функціонування неможливе поза соціальним контекстом,

а отже, воно стало важливим засобом оцінки вчинків і поведінки людей, регулювання взаємин особистості.

Платформою, чи то ареною, де проявляється почуття власності, є психологічний простір особистості, який, як суб'єктивно значущий фрагмент буття, визначає актуальну діяльність і стратегію життя людини. Він охоплює комплекс фізичних, соціальних і суто психологічних явищ, з якими людина себе ототожнює (територія, особисті речі, тіло, соціальні прив'язаності, настановлення тощо). Ці явища можуть набувати значущості відповідно до психологічної ситуації, маючи для суб'єкта особистісний смисл, що починає оберігатися усіма фізичними і психологічними засобами.

С. Нартова-Бочавер (2008) виокремила шість вимірів психологічного простору особистості, які відображають фізичний, соціальний і духовний аспекти людського буття: власне тіло; територія; особисті речі (артефакти); часовий режим; соціальні зв'язки; смаки (цінності) (с. 138). На нашу думку, у часи інтенсивного розвитку інформаційних технологій доречно було б додати до цього переліку віртуальний простір особистості та психологічну власність в організації, стосунки з державою. Важливими умовами реалізації почуття власності, представленими в соціальних практиках, є зміст соціальних як економічних, так і неекономічних практик, соціальна цінність власності, соціально-культурні традиції співпраці та конкуренції у взаємодії, міжособова взаємодія з привласнення тощо. Як і будь-які інші соціальні практики, практики володіння можуть відрізнятися в різні історичні періоди і на різних етапах життя особи та залежать від її місця проживання, статусу і соціальних ролей. Вони можуть описувати, характеризувати, відображати як "близький", повсякденний життєвий світ особистості, так і "масштабні", суспільні явища (Яремчук, 2017, с. 61).

Для верифікації соціальних практик володіння ми провели 10 фокус-груп, до яких було залучено 108 учасників. Це студенти-психологи, які здобувають ступінь бакалавра (IV курс) та ступінь магістра. У кожній групі працювало 10-11 учасників. Їм пропонувалося виокремити найбільш поширені і типові соціальні практики володіння у відповідній сфері та обговорити особливості їхнього прояву. Кожна фокус-група працювала над окремою сферою реалізації почуття власності.

Оскільки учасниками фокус-груп були, так би мовити, пересічні громадяни, які не є фахівцями з теорії соціальних практик чи економічної психології, їм давалося пояснення, що таке соціальні практики, які їхні виразні особливості, що таке почуття власності і соціальні практики володіння. Наводилися приклади, в яких сферах може реалізовуватися почуття власності. Далі під час обговорення учасники визначали найбільш типові соціальні практики володіння у відповідній сфері. Обґрунтовували, як ми відчуваємо втрату і що може посилювати переживання почуття власності в даній сфері. Учасникам важливо було розуміти, що соціальна практика – це лише елемент, частина всього різноманіття дій, які може здійснювати особа. І варто відрізняти її від вчинку, дії, правила, ритуалу за певними ознаками. Оскільки соціальні практики є фоновими і рутинними, їх важко відрефлексувати і відчувати, то для ефективної роботи у фокус-групі було застосовано техніки відсторонення, опису та інтерпретації (Волков, & Хархордин, 2008, с. 24-25). Завдяки роботі фокус-груп було напрацьовано перелік соціальних практик володіння в різних сферах (табл.).

Соціальні практики володіння можуть актуалізуватися і набирати ваги завдяки посиленню формування і реалізації почуття власності через: здійснення контролю над об'єктом власності, інтимне пізнання об'єкта власності, самоінвестування людиною своїх сил, знань, зусиль в об'єкт власності (Peck, & Shu, 2018, p. 9; Pierce, Kostova, & Dirks, 2002).

Наступний етап дослідження полягав у визначенні найбільш відповідних соціальних практик володіння у кожній зі сфер. Визначені під час фокус-груп соціальні практики володіння було згруповано, а відтак запропоновано 10 експертам для оцінки на відповідність визначенню соціальних практик. Експертами стали психологи-науковці, які досліджують соціальні практики. Оцінку ступеня узгодженості думок експертів ми визначили за допомогою коефіцієнта конкордації.

Таблиця

**Соціальні практики володіння в різних сферах життєдіяльності особи
(за результатами фокус-груп)**

	Сфери прояву почуття власності	Приклади соціальних практик	Сумарний ранг	Коефіцієнт конкордації, Ккон
1.	Фінансова сфера (гроші)	Робити заощадження	2	0,803
		Приховувати свій прибуток від інших	5	
		Розподіл і планування витрат	1	
		Споживацькі практики – витрати грошей	4	
		Ведення спільного бюджету	3	
2	Територія	Прибирання	4	0,834
		Декорування, ремонт	3	
		Персоналізація і маркування своєї території	1	
		Захист, обмеження своєї території (закриті двері, замки)	2	
3	Матеріальні речі	Розташування речей у певному порядку і його дотримання	5	0,714
		Персоналізація речей, або маркування	3	
		Догляд за речами	2	
		Витрачання часу на речі (вибір, придбання, догляд тощо)	4	
		Купівля, продаж речей	1	
4	Соціальні контакти	Спілкування з близькими людьми, рідними і друзями	1	0,813
		Прояви ревнощів	4	
		Дотримання традицій	3	
		Налагодження контактів у соціальних мережах	2	
5	Інформацій-ний простір	Заглиблення в специфічну тему, тему інтересу (відстежування специфічного контенту, підписка на нього)	3	0,784
		Застосування фільтрів	5	
		Викладання фото, інформації про себе	1	
		Комунікація з іншими через уподобання і коментарі	4	
		Створення унікального контенту	6	
		Ведення і персоналізація власного акаунта	2	
6	Тіло	Догляд за собою	1	0,735
		Заняття спортом, тренування	2	
		Дотримання здорового способу життя	3	
		Носіння комфортного одягу	4	
7	Час	Планування свого часу, розпорядку дня	1	0,768
		Дотримання/недотримання дедлайнів	2	
		Виставлення пріоритетів	4	
		Дотримання дисципліни, повага до часу інших (не спізнюватися)	3	
8	Організація, компанія	Виконання посадових обов'язків	1	0,822
		Підвищення кваліфікації та власної професійної експертності	4	
		Додаткове навчання у вільний час	5	
		Планування робочого часу	3	
		Прийняття рішень на роботі	2	

	Сфери прояву почуття власності	Приклади соціальних практик	Сумарний ранг	Коефіцієнт конкордації, $K_{\text{кон}}$
9	Ідеї, думки	Створення інтелектуального або творчого продукту	1	0,736
		Поширення інтелектуального або творчого продукту	4	
		Ведення щоденника	2	
		Створення історій (сторіз) та власних постів у соцмережах (щось схоже на блок інформаційного простору)	5	
		Ведення інтелектуальних дискусій	3	
10.	Громадянська сфера	Сплата податків	5	0,706
		Прояв громадянської активності, волонтерство	4	
		Членство в громадських організаціях	2	
		Участь у справах місцевої громади	1	
		Переконування друзів, близьких, знайомих у правильності своїх громадянських поглядів	3	
		Застосування відповідної символіки	6	

Експертна оцінка послідовно включала такі основні етапи: 1) формування групи фахівців-експертів; 2) підготовка бланка опитувальника для експертів; 3) опитування експертів; 4) обробка даних; 5) статистична обробка експертних оцінок. Експерти добиралися за критеріями їхньої високої професійної кваліфікації (кандидати і доктори психологічних наук, які мали значний досвід роботи в галузі соціальної психології), компетентності щодо соціальних практик, об'єктивності та незацікавленості в результатах експертизи. Через карантинні обмеження і дистанційну форму роботи опитування експертів проходилося в онлайн-форматі (їм було розіслано анкети).

Експертам слід було прорангувати кожен із запропонованих соціальних дій, пов'язаних із проявом почуття власності в різних сферах, відповідно до критеріїв визначення саме соціальних практик. Рангове оцінювання зводилося до визначення вагомості (значущості) кожного показника відповідним рангом. Найбільш важливий показник позначено рангом $R=1$, а найменш значущий – рангом $R=n$, де n – кількість запропонованих показників. Чим ближче значення коефіцієнта конкордації W до 1, тим вища узгодженість думок експертів, а значення, менші за 0,5-0,7, вважалися незадовільними. Значущість коефіцієнта конкордації визначалася за критерієм χ^2 Пірсона.

Отже, з огляду на статистичну значущість отриманих коефіцієнтів конкордації можемо зробити висновок про високу узгодженість думок експертів, що дає підстави говорити про коректність проведеного дослідження і можливість використовувати отримані дані в подальшому дослідженні. Зокрема, виокремлені в такий спосіб соціальні практики володіння ми плануємо використати для подальшої роботи, а саме для створення моделей реалізації почуття власності в соціальних практиках.

Практична/соціальна значущість дослідження полягає в можливості використання отриманих даних для подальшої побудови моделей реалізації почуття власності в соціальних практиках. А на їх основі стає можливим прогнозування можливостей актуалізації/деактуалізації почуття власності, послаблення негативних наслідків його дії та посилення позитивного впливу на життя людини і суспільства, а також розроблення відповідних рекомендацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, під соціальними практиками володіння ми розуміємо унормовані структуровані соціальні дії, через які особа проявляє себе як власник і реалізовує почуття власності. Як найтипівіші соціальні практики

володіння визначено такі: розподіл і планування витрат; персоналізація і маркування своєї території; купівля/продаж речей; спілкування з близькими людьми, рідними і друзями; викладання фото, інформації про себе в інформаційному просторі; догляд за собою і своїм тілом; планування свого часу, розпорядку дня; виконання посадових обов'язків; створення інтелектуального або творчого продукту; участь у справах місцевої громади. Соціальні практики володіння як простір реалізації почуття власності можуть бути як економічно, так і неекономічно зумовленими.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в емпіричному вивченні особливостей функціонування і моделюванні соціальних практик, що виникають на основі почуття власності.

Список використаних джерел

- Бурдые, П. (1998). Структура, габитус, практика. *Журнал социологии и социальной антропологии*. Взято из <http://www.old.jourssa.ru/1998/2/4bourd.html>.
- Волков, В., & Хархордин, О. (2008). *Теория практик*. Санкт-Петербург: Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге.
- Губеладзе, І. Г. (2019). Почуття власності як соціально-психологічний феномен: концептуалізація поняття. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 43 (46), 141–148. Взято з [https://doi.org/10.33120/ssj.vi43\(46\)](https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46))
- Зоська, Я. В. (2011). Соціальні практики сучасного споживача в Україні. *Грані. Соціологія*, 6 (80), 94–97.
- Карпенко, С. Р. (2016). Социально-философские практики успеха. *Грані*, 138, 45–49. Взято из http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2016_138_9.
- Коваліско, Н. (2010). Теорія практик, практики і дослідження стратифікаційних порядків. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 2, 49–63.
- Козловський, О. Р. (2007). *Релігійна свідомість і релігійні практики населення сучасної України як предмет соціально-філософського аналізу*. Київ.
- Луман, Н. (2003). Что такое коммуникация? *Проблемы теоретической социологии*, 4, 114–125.
- Луман, Н. (2000). Невероятность коммуникации. *Проблемы теоретической социологии*. Взято из <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2972>
- Нартова-Бочавер, С. К. (2008). *Человек суверенный: психологическое исследование субъекта в его бытии*. Санкт-Петербург: Питер.
- Настояща, К. В. (2018). Атрибуції поняття практики: колізії означення та пошуки верифікацій. *Соціологія*, 21(1), 56–62. Взято з <https://doi.org/10.15421/17186>.
- Тарасенко, В. І. (1993). *Соціологія споживання: методологічні проблеми*. Київ.
- Титаренко, Т. М., Кочубейник, О. М., & Черемних, К. О. (2014). *Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності*. Київ: Міленіум.
- Шюц, А. (2003). *Смысловая структура повседневного мира: Очерки по феноменологической социологии*. Москва: Институт Фонда “Общественное мнение”.
- Яремчук, С. (2017). Соціальні практики як чинники функціонування соціальних інститутів. *Релігія та соціум*, 1 (25), 57–62.
- Peck, J., & Shu, S. B. (Eds.). (2018). *Psychological Ownership and Consumer Behavior*. Springer International Publishing. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77158-8>.
- Pierce, J. L., Kostova, T. & Dirks, K. T. (2002). The state of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology*, 7(1). Retrieved from <https://doi.org/10.1037//1089-2680.7.1.84>.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/13684310222225432>.

References

- Burdye, P. (1998). Struktura, gabitus, praktika [Structure, habitus, practice]. *Zhurnal sotsiologii i sotsialnoy antropologii*. Retrieved from <http://www.old.jourssa.ru/1998/2/4bourd.html>. (in Russian)
- Hubeladze, I. H. (2019). Pochuttia vlasnosti yak sotsialno-psykholohichniy fenomen: kontseptualizatsiia poniattia [Sense of ownership as a socio-psychological phenomenon: conceptualization of the concept]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 43 (46), 141–148. Retrieved from [https://doi.org/10.33120/ssj.vi43\(46\)](https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46)). (in Ukrainian)
- Karpenko, S. R. (2016). Sotsialno-filosofskiye praktiki uspekha [Socio-philosophical practices of success]. *Grani*, 138, 45–49. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2016_138_9. (in Russian)
- Kovalisko, N. (2010). Teoriia praktyk, praktyky ta doslidzhennia stratyfikatsiinykh poriadkiv [Theory of practices, practices and research of stratification orders]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh*, 2, 49–63. (in Ukrainian)
- Kozlovskyy, O. R. (2007). *Relihiina svidomist ta relihiini praktyky naseleння suchasnoi Ukrainy yak predmet sotsialno-filosofskoho analizu* [Religious consciousness and religious practices of the population of modern Ukraine as a subject of socio-philosophical analysis]. Kyiv. (in Ukrainian)
- Luman, N. (2000). Neveroyatnost kommunikatsii [Incredible Communication]. *Problemy teoreticheskoy sotsiologii*. Retrieved from <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2972> (in Russian)
- Nartova-Bochaver, S. K. (2008). *Chelovek suverenyy: psikhologicheskoye issledovaniye subyektu v yego bytii* [Man is Sovereign: the Psychological Study of the Subject in His Being]. St. Petersburg: Piter. (in Russian)
- Nastoyashcha, K. V. (2018). Atrybutsii poniattia praktyky: kolizii oznachennia ta poshuky veryfikatsii [Attributions of the concept of practice: collisions of definitions and search for verifications]. *Sotsiologhiia*, 21(1), 56–62. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/17186>. (in Ukrainian)
- Peck, J., & Shu, S. B. (Eds.). (2018). *Psychological Ownership and Consumer Behavior*. Springer International Publishing. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77158-8>. (in English)
- Pierce, J. L., Kostova, T. & Dirks, K. T. (2002). The state of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology*, 7(1). Retrieved from <https://doi.org/10.1037//1089-2680.7.1.84>. (in English)
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/13684310222225432>. (in English)
- Shyuts, A. (2003). *Smyslovaya struktura povsednevnogo mira: Ocherki po fenomenologicheskoy sotsiologii* [The semantic structure of the everyday world: Essays on phenomenological sociology]. Moscow: Institut Fonda “Obshchestvennoye mneniye”. (in Russian)
- Tarassenko, V. I. (1993). *Sotsiologhiia spozhyvannia: metodolohichni problemy* [Sociology of consumption: methodological problems]. Kyiv. (in Ukrainian)
- Tytarenko, T. M., Kochubeynyk, O. M., & Cheremnykh, K. O. (2014). *Psykhologichni praktyky konstruiuvannia zhyttia v umovakh postmodernoї sotsialnosti* [Psychological practices of constructing life in the conditions of postmodern sociality]. Kyiv: Milenium. (in Ukrainian)
- Volkov, V., & Kharkhordin, O. (2008). *Teoriya praktik* [Theory of Practices]. St. Petersburg: Izdatelstvo Yevropeyskogo universiteta v Sankt-Peterburge. (in Russian)
- Yaremchuk, S. (2017). Sotsialni praktyky yak chynnyky funktsionuvannia sotsialnykh instytutiv [Social practices as factors in the functioning of social institutions]. *Relihiia ta sotsium*, 1 (25), 57–62. (in Ukrainian)
- Zoska, Ya. V. (2011). Sotsialni praktyky suchasnoho spozhyvacha v Ukraini [Social practices of the modern consumer in Ukraine]. *Hrani. Sotsiologhiia*, 6 (80), 94–97. (in Ukrainian)